

Nr 82.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående afskrifning af viss del utaf domkapitlets i Skara skuld till riksgäldskontoret; gifven Stockholms slott den 15 mars 1912.

Under åberopande af närlagda utdrag af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen medgifva

att å den skuld, hvari domkyrkan i Skara den 1 januari 1912 häftar till riksgäldskontoret för lån till fullbordande af domkyrkans restaurering, må under det af departementschefen i statsrådsprotokollet angifna villkoret afskrifvas ett belopp af högst 27,000 kronor, med iakttagande därvid att annuiteten å den del af lånet, som återstår efter afskrifningen, utgår med sådant belopp, att lånet blir i sin helhet återbetaldt senast inom samma tid, som med tillämpning af nu gällande betalningsvillkor är afsedd, eller år 1935.

De till ärendet hörande handlingarna skola tillhandahållas Riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Fridtjuv Berg.

Utdrag af protokollet öfver ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 15 mars
1912.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern STAAFF,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena grefve EHRENSVÅRD,
Statsråden: PETERSSON,
SCHOTTE,
BERG,
BERGSTRÖM,
friherre ADELSSVÅRD,
PETRÉN,
STENSTRÖM,
LARSSON,
SANDSTRÖM.

Statsrådet Berg anförde:

I underdånig skrifvelse den 14 november 1906 anmälde domkapitlet i Skara, att de rum uti högre allmänna läroverkets i Skara bibliotekshus, hvilka af domkyrkan förhyrdes för domkapitlets sessioner, expedition och arkiv, från och med hösten 1907 icke vidare finge för detta ändamål disponeras, på grund hvaraf domkapitlet anhöll, bland annat, att Kungl. Maj:t täcktes bereda erforderligt anslag för uppförandet af en byggnad till ofvannämnda ändamål å den domkyrkan tillhöriga tomten n:r 19 i Skara, ifall densamma befundes därtill lämplig, eller å annan för anvisade medel inköpt tomt. Genom nådigt bref den 15 mars 1907 förklarade Kungl. Maj:t denna framställning icke föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

I underdånig skrifvelse den 22 september 1909 har domkapitlet hos Kungl. Maj:t gjort förnyad framställning i samma ämne och till stöd där-
för anført:

Afskrifning
af viss del
utaf dom-
kapitlets i
Skara skuld
till riksgälds-
kontoret.

Alltsedan domkapitlet hösten 1907 afflyttat från lokalen i läroverkets bibliotekshus, hade domkapitlet för sina sessioner och sin expedition fått disponera fyra rum (jämte ett femte helt litet) i andra våningen af ett å domkyrkans ofvannämnda tomt beläget, domkyrkan tillhörigt stenhus. Af arkivet hade endast en mindre del, nämligen den för expeditionen nödvändigaste, kunnat inrymmas i denna lokal. Den öfriga delen hade fått kvarstå i två rum i läroverkets bibliotekshus. Ofvannämnda rum i domkyrkans hus utgjorde en del af den boställsvåning, som genom nådigt bref den 26 mars 1756 och fastställd lönereglering anvisats biskopen i Skara stift.

Biskopen vore gifvetvis icke pliktig att afstå någon del af sin boställsvåning för domkapitlets behof. Ej heller finnes någon säkerhet för att domkapitlet finge till arkivets förvaring behålla rummen i bibliotekshuset, hvilka kunde blifva för läroverket behöfliga. Om dessa lokaler icke vidare skulle få disponeras af domkapitlet, finnes inga för ändamålet användbara rum att hyra i Skara, och särskildt vore det omöjligt att få någon lokal för arkivet. Domkapitlet stode alltså inför faran af fullständig husvillhet. Men äfven under antagande att de nuvarande lokalerna kunde med säkerhet påräknas för framtiden, vore ställningen ändock synnerligen brydsam. Rummen i domkyrkans hus vore till utrymmet otillräckliga och till anordningen synnerligen obekväma, hvartill komme, att de vore belägna åt norr samt att de vore mörka och fuktiga. Stor olägenhet och tidsspillan vållades domkapitlets ledamöter och tjänstemän däraf, att större delen af arkivet vore inrymd i ett hus, beläget på närmare 200 meters afstånd från sessions- och expeditionslokalerna. Hvarken den ena eller den andra lokalen erbjöde det skydd mot eldfara, som särskildt med afseende på de dyrbara arkivalierna måste fordras. Domkapitlet vågade därför uttala den förmodan, att intet ämbetsverk i vårt land vore så illa lottadt med afseende på lokaler som domkapitlet i Skara.

Domkapitlet kunde icke anvisa någon annan utväg att få behovet afhjälpt, än att ett särskildt hus med rum för sessioner, expedition och arkiv uppfördes. På uppdrag af domkapitlet hade arkitekten Fr. Sundbärg från Landskrona utarbetat skisser till ett domkapitelshus, förlagdt till domkyrkans ofvannämnda tomt, hvilka skisser finnes bifogade handlingarna i ärendet. Enligt detta förslag skulle det nuvarande stenhuset på samma tomt bibehållas oförändradt, men de å tomten liggande uthusen flyttas till annan plats på tomten. Domkapitlet ansåge detta förslag mycket tillfredsställande både hvad arkitektur och rummens anordning beträffade och kunde ej finna, att det innehölle något, som vare sig i ena eller andra afseendet kunde betecknas såsom öfverflödigt. Enligt af arkitekten Sundbärg upprättadt kostnadsförslag beräknades kostnaden för domkapitelshuset till 55,000 kronor och för uthusens flyttning och reparerande till 6,700 kronor. Till bestridande af dessa kostnader förslöge emellertid icke domkyrkans tillgångar. Enligt af domkyrko-sysslomannen gjord beräkning skulle domkyrkan, hvilken enligt nådiga bref den 25 oktober 1907 och den 21 februari 1908 befriats från vissa bidrag till konsistorievaktmästarens aflöning och till konsistorieexpeditionen samt genom beslut år 1907 af kyrkostämman med Skara stads- och landsförsamlingar befriats från vissa andra utgifter, hädanefter hafva att påräkna ett årligt överskott af omkring 1,100 kronor. Till ytterligare belysning af domkyrkans ekonomiska ställning bifogades dels utdrag af domkyrkans räkenskaper för år 1908, dels afskrift af förslag till stat för domkyrkan. I detta förslag vore utgifter för underhåll af domkyrkobyggnaden och platsen däromkring upptagna endast till ett sammanlagdt belopp af 391 kronor 32 öre. I samma förslag vore för lokal för domkapitlet samt tillbehör därtill upptagna 1,200 kronor, af hvilka 100 kronor torde få beräknas för tillbehöret. Om det sålunda beräknade överskottet, 1,100 kronor, användes till förräntning och amorte-

ring af ett lån med fyrtioårig amorteringstid, skulle erhållas ett lån å 21,772 kronor med en räntefot af 4 procent, ett lån å 20,242 kronor med en räntefot af 4 $\frac{1}{2}$ procent eller ett lån å 18,875 kronor med en räntefot af 5 procent. Domkapitlet ansåge sig på grund häraf kunna beräkna, att domkyrkan skulle kunna förränta och amortera ett lån å omkring 20,000 kronor. För erhållande af återstoden, omkring 42,000 kronor, såge domkapitlet ingen annan möjlighet än att statsverket trädde hjälpare emellan, och domkapitlet vågade vidhålla sin förut uttalade åsikt att, i den mån domkyrkan icke förmådde fullgöra sitt åliggande att tillhandahålla lokal för domkapitlet, det tillkomme staten att sörja för att detta behof blefve fylldt för ett ämbetsverk, som måste anses äfven vara ett statens organ.

I ett öfver domkapitlets förnämnda skrifvelse af den 14 november 1906 afgifvet utlåtande hade statskontoret uttalat den mening, att i den mån de domkyrkan anvisade särskilda inkomsterna ej försloge för domkyrkans utgifter, det borde åligga vederbörande församling att fylla hvad som bruste. Visserligen hade statskontoret medgifvit, att det torde vara tvifvelaktigt, huruvida domkyrkoförsamlingen hade direkt skyldighet att bidraga till denna kostnad, såsom afseende ett ändamål, som ej hade större betydelse för församlingen än för stiftet i öfrigt. Men statskontoret hade ansett, att just af sistnämnda anledning denna kostnad torde tillhöra dem, som i första rummet borde bestridas af domkyrkans egna tillgångar, hvarefter församlingen torde hafva att, där så erfordrades, i stället lämna bidrag till de kostnader, som uppstode för domkyrkan såsom församlingskyrka. Gentemot hvad statskontoret sålunda och i öfrigt anfört ville domkapitlet anmärka, bland annat, att församlingarnas utgifter för kyrkliga ändamål (prästlöne-medel däri ej inbegripna med undantag af ett på kyrkostämman beslutadt bidrag till komministerns aflöning å 586 kronor) år 1908 uppgått till 9,222 kronor 62 öre, däraf 2,321 kronor 4 öre till kyrkans uppvärmning och 646 kronor 96 öre till dess belysning. Angående församlingarnas utgifter för kyrkliga ändamål, för hvilka redovisning naturligtvis icke lämnades i de räkenskaper för domkyrkan, som inginge till kammarrätten, hänvisades till skrifvelsen bifogade uppgifter af vederbörande räkenskapsförare.

Enligt domkapitlets mening vore största delen af de utgifter, som påfördes domkyrkan själf, af det slag, att det icke rättvisligen kunde fordras, att församlingarna skulle påtaga sig dem. Detta gällde utgifterna för ränta och amortering å domkyrkans skulder; för underhåll af domkyrkans tomt; för inredning med mera i domkapitlets lokal; för domkyrkomedlens förvaltning och vissa andra i staten upptagna ändamål (smärre belopp); samt för de aflöningsanslag, som numera utginge af domkyrkans egna medel, sedan domkyrkoförsamlingarna år 1907 åtagit sig vissa af de förut utgående. Dessa återstående aflöningsanslag kunde icke, såsom domkapitlet i underdånig skrifvelse den 6 november 1907 närmare utvecklat, påläggas församlingarna, enär de måste anses såsom ersättning för tjänstgöring, som afsåge domkyrkans användning såsom stifts kyrka. Domkapitlet ansåge äfven, att det funnes giltiga skäl därför, att församlingarna icke billigtvis borde betala mera än hälften af brandförsäkringspremien för kyrkan, som vore betydligt större och dyrbarare, än församlingar med en folk-mängd af 5,700 personer skulle byggt blott för sitt eget behof.

Af de kostnader för domkyrkan såsom församlingskyrka, hvarom statskontoret talat, bestrede domkyrkan själf, sedan församlingarna år 1907 äfven åtagit sig vissa därtill hörande utgifter, ej annat än hvad som åtginge till underhåll af domkyrko-byggnaden och platsen däromkring. Dessa utgifter hade efter det år 1894 afslutade restaurationsarbetet icke stigit till synnerligen stora belopp; så hade de år 1907 upp-

gått till 318 kronor 75 öre och år 1908, då utgifterna för detta ändamål varit högre än något föregående år, till 723 kronor 20 öre. I förslaget till stat för domkyrkan hade, såsom förut nämnts, dessa utgifter upptagits till endast 391 kronor 32 öre. Om församlingarna skulle åtaga sig dessa underhållskostnader — de enda af domkyrkans utgifter, hvarom sådant syntes kunna ifrågasättas — vore alltså därmed icke mycket vunnet; domkyrkan skulle ändock icke förmå bekosta ett domkapitelshus. Domkapitlet finge dessutom fästa uppmärksamheten på, att underhållskostnaderna efter den senaste, med synnerlig omsorg utförda restaurationen visserligen varit mycket måttliga, men att det låge i sakens natur, att de med åren skulle ökas. Om nu domkyrkan skulle betala 1,100 kronor årligen såsom annuitet å ett lån för uppförande af ett domkapitelshus, skulle ingen annan möjlighet finnas till erhållande af medel för dessa ökade underhållskostnader än att anlita församlingarnas skattebidrag. Det vore alltså att förutse, att församlingarna, som redan nu finge vidkännas betydligt större kostnader för uppvärmning och belysning, än en efter deras storlek afpassad gudstjänstlokal skulle fordra, komme att i framtiden få dryga utgifter äfven för underhållet. Domkapitlet kunde icke finna billigt, att hela underhållskostnaden för denna stifts kyrka lades på församlingarna, och kunde därför icke tillstyrka, att man utan nödvändighet af dem fordrade, att de skulle åtaga sig äfven den jämförelsevis obetydliga utgift för detta ändamål, som kunde upptagas på domkyrkans stat. En sådan nödvändighet kunde dock inträda, om, sedan det ifrågavarande domkapitelshuset uppförts, domkyrkan skulle sakna medel att jämte bidrag till kostnaden för domkyrkans underhåll äfven bestrida kostnaden för domkapitelshusets underhåll, i hvilket fall församlingarna nog icke skulle undandraga sig att åtaga sig hela den förra kostnaden.

Beträffande hvad statskontoret anfört därom, att domkyrkan fått sig vissa inkomster anvisade eller rättare sagdt fått behålla något litet af sina förr rika inkomster bland annat och företrädesvis för att tillhandahålla lokal för domkapitlet, ville domkapitlet erinra, att på den tid, då stadgandet om denna skyldighet tillkom, fordringarna på ett »bekvämt rum för domkapitlets sammanträden» varit helt andra än nu.

Med det anförda hade domkapitlet sökt visa, att de skäl, som af statskontoret anförts till stöd därför, att domkyrkan genom ökat bidrag från Skara stads- och landsförsamlingar kunde beredas tillfälle att förränta och amortera erforderligt byggnadslån, endast till någon del ägde giltighet, då statskontoret afgaf sitt utlåtande, men numera icke ägde någon giltighet alls.

Därest emellertid Kungl. Maj:t skulle finna principiella skäl utgöra hinder för statsanslag till uppförande af ett domkapitelshus, tilläte sig domkapitlet hänvisa på en annan utväg att komma domkyrkan till hjälp. Riksdagen hade år 1892 anvisat till fullbordande af restaureringsarbetet å Skara domkyrka dels ett anslag å 35,000 kronor, dels på riksgäldskontoret 40,000 kronor såsom lån att af domkyrkan återgäldas medelst en årlig annuitet af fem procent å den ursprungliga lånesumman (alltså 2,000 kronor), af hvilken annuitet skulle beräknas 4 procent ränta å det vid hvarje likvid återstående ogulda kapitalbeloppet och återstoden anses såsom kapitalafbetalning. Af detta lån återstode vid 1908 års slut ogulda 32,039 kronor 17 öre. Då Riksdagen i öfverensstämmelse med statsutskottets utlåtande beräknat, att domkyrkan skulle kunna förränta och amortera ett lån å 40,000 kronor med angifna villkor, hade därvid uppenbarligen icke tagits i beräkning, att domkyrkan skulle behöfva vidkännas någon större utgift för tillhandahållande af lokal för domkapitlet; liksom icke heller domkapitlet vid den tiden haft någon tanke på, att domkapitlet skulle komma i mistning af den lokal, som domkapitlet då mot billig hyra disponerade i det på Skara stifts byggnads-

kassas bekostnad uppförda bibliotekshuset. I uderdånig skrifvelse den 23 september 1891 angående behovet af ytterligare medel till fullbordande af domkyrkans restaurering hade domkapitlet framhållit, att orsaken därtill, att restaureringsarbetet icke kunnat bringas till slut för den beräknade kostnaden, vore att söka i förhållanden, som icke kunnat förutses vid kostnadsförslaget uppgörande. Bland annat hade domkapitlet anfört, att enligt af byggmästaren L. E. Petterson gjord beräkning en ökad utgift af 33,537 kronor framkallats däraf, att öfverintendenten Helgo Zetterwall, ledaren af restaureringsarbetet, i anledning af under arbetet gjorda upptäckter af äldre arkitekturdelar framställt förslag om vissa förändringar i den fastställda byggnadsplanen i syfte att bringa byggnaden i närmare öfverensstämmelse med dess forna utseende. På grund häraf hade domkapitlet sökt och genom nådigt bref till öfverintendents-ämberbet den 8 februari 1889 erhållit tillstånd till vidtagande af dessa förändringar, af hvilka den mest betydande varit den, som afsett anbringande af triforier i kyrkans inre. Med afseende härpå hade domkapitlet framhållit, att man handlat i öfverensstämmelse med hvad som måste antagas hafva varit Riksdagens hufvudsyfte, då den beviljat sitt första anslag till restaureringsarbetet, nämligen att ett uråldrigt och betydelsefullt minnesmärke måtte så vidt möjligt återställas i sitt forna skick. Då nu domkyrkan för ett sådant syfte belastats med en stor skuld till statsverket, under förutsättning att domkyrkan skulle kunna bära denna skuld utan att andra densamma åliggande förpliktelser åsidosattes, men denna förutsättning på grund af omständigheter, som från början icke tagits i beräkning och svårligen kunnat tagas i beräkning, visat sig vara oriktig, syntes det icke vara en obillig begäran, att staten eftergåfve sin ifrågavarande fordran.

Om domkyrkan befriades från erläggande af annuiteten, 2,000 kronor, å skulden till riksgäldskontoret, torde domkyrkan kunna med egna medel förränta och amortera ett lån, som betäckte hela kostnaden för ett domkapitelshus.

Med stöd af hvad ofvan anförts hemställde domkapitlet i underdånighet, det Kungl. Maj:t täcktes i nåder vidtaga åtgärder för att bereda ett statsanslag å 42,000 kronor till uppförande af ett domkapitelshus i Skara i hufvudsaklig öfverensstämmelse med arkitekten Sundbärgs skisser, under förutsättning att domkyrkan finge upptaga ett amorteringslån å 20,000 kronor till bestridande af återstående kostnader för samma ändamål, eller ock, därest detta ej kunde bifallas, göra framställning hos Riksdagen om afskrifning af domkyrkans återstående skuld till riksgäldskontoret, under förutsättning att domkyrkan finge upptaga ett amorteringslån å 62,000 kronor för nämnda ändamål.

Det i domkapitlets underdåniga skrifvelse omförmälda förslag till stat för Skara domkyrka — hvilket är beroende på Kungl. Maj:ts pröfning — är af följande lydelse:

S t a t

f ö r

Skara domkyrka.

Domkyrkan äger utom kyrkobyggnaden följande fastigheter:

Tomten nr 19 i Skara stad med därå uppfördt boningshus i tre våningar, af hvilka de två nedersta äro biskopen i Skara stift på lön anslagna och den öfversta disponeras för domkyrkans räkning.

Hemmanet Uddetorp i Skara landssocken, hvilket innehafves af domkyrkosysslomannen.

Inkomster:

69,909 hektoliter råg i Älfsborgs län efter medelmarkegång	kronor	666: 92	
139,828 hektoliter korn i Älfsborgs län efter medelmarkegång	»	1,230: 49	
Forsellönersättning	»	64: 12	kronor 1,961: 53
102,409 hektoliter råg i Skaraborgs län efter medelmarkegång	kronor	904: 27	
180,266 hektoliter korn i Skaraborgs län efter medelmarkegång	»	1,458: 34	
21,254 kilogram smör i Skaraborgs län efter medelmarkegång	»	39: 32	
Kontant	»	103: 21	» 2,505: 14
310,559 kilogram smör af domkyrkojord vid Skara efter medelmarkegång	»	574: 57	
20,618 hektoliter kronotionde, $\frac{1}{8}$ råg, $\frac{2}{8}$ korn af d:o	»	171: 91	
46,941 » » af stadsjord vid Skara efter kronor 0,6065 per hektoliter	»	28: 47	
Hyra för en våning i tomt nr 19 i Skara, förslagsvis	»	500: —	
Diverse (uthyrning af domkyrkan vid begravingar m. m.)	»	25: —	
<u>Summa kronor</u>			<u>5,766: 62</u>

Utgifter:**Löner:**

<i>Till domkyrkosysslomannen:</i>			
42,207 hektoliter kronotionde, $\frac{1}{2}$ råg, $\frac{1}{2}$ korn	kronor	357: 07	
36,931 » » $\frac{1}{8}$ råg, $\frac{2}{8}$ korn	»	308: —	
Forsellönersättning	»	24: 19	kronor 689: 26
Innehavar dessutom hemmanet Uddetorp som boställe.			
<i>Till kantorn</i>	»	7: 50	
<i>Till domkyrkoorganisten:</i>			
36,272 hektoliter, $\frac{1}{8}$ råg, $\frac{2}{8}$ korn	kronor	302: 51	
Forsellönersättning	»	11: 09	» 313: 60
<i>Till domkyrkoklockaren:</i>			
9,892 hektoliter kronotionde, $\frac{1}{8}$ råg, $\frac{2}{8}$ korn	kronor	82: 50	
Forsellönersättning	»	3: 02	» 85: 52

Omkostnader:

Krono- och kommunalutskylder för tomt nr 19, förslagsvis	»	25: —
Afgift till prästänkehjälpen inom Skara stift	»	3: —
» » domkapitlets expeditjonskassa enligt prästmötesbeslut	»	1: 50
<u>Transport kronor</u>		
<u>1,125: 38</u>		

	Transport kronor 1,125: 38
Brandförsäkring af domkyrkan.....	» 200: —
» » tomten nr 19	» 32: 42
Ringning och orgeltrampning vid prästvigning, förslagsvis	» 10: —
Ränta och amortering å skuld till riksgäldskontoret	» 2,000: —
» » » för reparation af tomten nr 19, omkr.	» 280: —
Skötsel af domkyrkouret	» 75: —
Renhållning af gator omkring domkyrkan och tomten nr 19 samt arbete för underhåll af platsen omkring domkyrkan, förslagsvis	» 200: —
Grus och gruskörning, förslagsvis	» 40: —
Papper, bindning m. m. för domkyrkans räkenskaper och författnings- samling, förslagsvis	» 15: —
Underhåll af tomten nr 19	» 350: —
Lokal med tillbehör för domkapitlet, förslagsvis	» 1,200: —
Till stiftsbiblioteket	» 12: 50
Diverse	» 100: —
Underhåll af domkyrkan	» 126: 32

Summa kronor 5,766: 62

På grund af nådig remiss inkom öfverintendentensämbetet med ett den 15 mars 1910 dagtecknad underdånigt utlåtande, däruti ämbetet anförde hufvudsakligen följande:

Vid granskning af de föreliggande ritningarna hade öfverintendentensämbetet funnit, att de ifrågakämda nybyggnaderna, utförda efter desamma, skulle, med hänsyn såväl till den å den afsedda byggnadstomten redan förefintliga byggnaden och till stadsbilden i öfrigt som till det föreslagna läget å tomten, blifva mindre tillfredsställande och därjämte komma att lida af åtskilliga ingalunda lämpliga anordningar i det inre. I anledning däraf hade ämbetet på sin tid anmodat tjänstgörande arkitekten hos ämbetet T. Grut att upprätta ett nytt förslag till de tillämnade byggnaderna å samma tomt. Till fullgörande af detta uppdrag hade Grut till ämbetet öfverlämnat nya ritningar jämte kostnadsförslag, slutande å ett belopp af 40,000 kronor — mot tidigare beräknade 55,000 kronor — för uppförandet af den nya hufvudbyggnaden, som förlagts i vinkel mot och sammanförts med förenämnda å tomten i fråga redan varande byggnad.

Under tillkännagifvande att kostnaden för uppförande af nödiga uthus enligt Gruts förslag blefve ungefär enahanda — eller 6,700 kronor — som enligt ortförslaget, hade ämbetet i skrifvelse den 18 januari 1910 begärt domkapitlets yttrande öfver det inom ämbetet, på sätt nu nämnts, utarbetade förslaget, med föranledande hvaraf ämbetet fått med skrifvelse den 9 mars 1910 emottaga domkapitlets, efter domkyrko-sysslomannens hörande, lämnade förklarande, att domkapitlet funne nyssberörda förslag särdeles godt och i praktiskt hänseende synnerligen tillfredsställande, hvadan domkapitlet, med särskild hänsyn därjämte till prisbilligheten, tillstyrkte antagandet af samma förslag med tillhörande kostnadsberäkning.

På grund af hvad sålunda i ärendet förekommit funne öfverintendentensämbetet sig för sin del böra underdånigst hemställa, att därest ifrågavarande byggnadsföretag komme till stånd, detta måtte verkställas efter de inom ämbetet därför uppgjorda ritningar, hvartill, efter hvad det ofvan sagda utvisade, torde åtgå en summa af, i rundt tal, 47,000 kronor.

Sedan riksarkivarien härfpå anbefallts att afgifva underdånigt utlåtande i ärendet, inkom riksarkivarien med ett den 30 maj 1910 dagtecknad yttrande, hvori anfördes hufvudsakligen följande:

I skrifvelse till riksarkivarien af den 4 maj 1910 hade domkapitlet dels redogjort för de nuvarande arkivförhållandena äfvensom domkapitlets behof af sina arkivalier, dels meddelat, att stadsfullmäktige numera för allmänna läroverkets räkning låtit uppgöra plan till apterande af vissa rum i bibliotekshuset till undervisningslokaler, hvilken plan vore afsedd att till större delen sättas i verket redan sommaren 1910, och att i denna plan inginge, att de nuvarande arkivrummen skulle tagas i anspråk till förvarande af vissa samlingar afseende den naturhistoriska undervisningen, ehuru man hade skäl att antaga, att läroverkets styresmän skulle låta anstå ett eller annat år med utförande af planen i sistnämnda del, under afvaktan på att domkapitlet kunde erhålla annan lokal för sitt arkiv; på något långt dröjsmål torde man likväl icke kunna räkna.

Den 17 maj 1910 hade riksarkivarien med nådigt medgifvande besökt Skara för att taga kännedom om domkapitlets nuvarande tillfälliga lokal. Den befunno sig, såsom redan nämnts, i det omförmälda domkyrkohuset, hvars två nedre våningar varit upplåtna åt biskopen, medan den tredje uthyrdes för domkyrkans räkning. Huset vore efter nyare fordringar ej särdeles väl byggt. Grunden vore mycket svag och tydligen illa lagd. Våningen å nedre botten vore upptagen af en pappershandel. Golfvet hade här och hvar sjunkit, hvilket torde bero på grundens förutnämnda beskaffenhet; något isoleringsskikt förekomme icke och rummen hade följaktligen i hög grad lidit af fukt. Svamp och mögel frodades kring väggarna, och särskilda åtgärder, ehuru af tillfällig beskaffenhet, hade måst vidtagas för att skydda varorna; golven i två rum hade ett par gånger under senare tid måst omläggas. En kort men brant och smal trappa ledde upp till första våningen. Af dess fem delvis små rum jämte kök hade biskopen reserverat ett till mottagningsrum; köket och en liten innanför belägen kammare vore upplåtna till vaktmästaren. Domkapitlet disponerade sålunda för sina egentliga behof tre rum, ett större och två mindre. Det större användes till sessionsrum men beredde nätt och jämt plats för sessionsbord jämte stolar, och konsistorienotarien hade sin plats i ett hörn nära fönstret. Någon tambur funnes icke, och rummet måste på samma gång tjänstgöra såsom expeditionslokal, hvilket också ett par gånger visade sig vara fallet under de timmar, riksarkivarien uppehöll sig där. Af de två små rummen användes det ena af amanuensen samt till förvaring af blankett- och pappersförråd, i det andra förvarades på hyllor de nyaste och för expeditionen nödvändigaste akterna; för arkivet i sin helhet vore det fullständigt otillräckligt. Alla tre rummen, som vore belägna mot norr, uppgåfves vara under en stor del af året kalla och dragiga trots eldning; en nyligen i sessionsrummet uppsatt kakelugn hade delvis redan spruckit, hvilket ytterligare syntes vittna om dålig grund; den hade också af brandsynen utdömts. Att inga skyddsanstalter mot eldfara vore vidtagna, behöfde icke sägas. Domkapitlet hade i sin underdåniga skrifvelse uttalat den förmodan, »att intet ämbetsverk i vårt land vore så illa lottadt med afseende på lokaler som domkapitlet i Skara». Riksarkivarien kände icke tillräckligt ämbetsverkens lokaler för att kunna utan vidare bekräfta eller bemöta detta uttalande; hvad han kunde vitsorda vore endast, att Skara domkapitel i fråga om lokaler vore mycket illa lottadt. Man hade som en möjlighet tänkt sig, att boställsrum kunde åt biskopen förhyras annorstädes, i hvilket fall nedre botten och rummen en trappa upp skulle användas för domkapitlets räkning, den förra till arkivet. Af det nyss nämnda framginge, att detta

skulle förutsätta genomgripande och rätt kostsamma åtgärder, nämligen förstärkning af grunden och isolering mot fukt, arkivrummens förseende med hvalf och andra skyddsåtgärder, men härigenom komme utrymmet i bottenvåningen att ytterligare förminska och blefve sannolikt för ändamålet otillräckligt. Man torde vidare icke komma ifrån den tränga och branta trappan, icke heller nödvändigheten att fortfarande använda kakelugnar till uppvärmning, och dessutom kvarstode omöjligheten att utvidga lokalerna och att anordna särskildt expeditjonsrum med hvad mera därtill hörde. Till öfversta våningen ledde en ännu obekvämare trappa, mycket brant och på ett ställe så låg, att en längre person måste böja hufvudet för att ej stöta emot. Rummen vore visserligen lika många som i våningen en trappa upp, men erbjöde delvis mindre utrymme på grund af takets lutning; trossbotten mellan våningarna en och två trappor upp uppgåfves vara dålig. Öfversta våningen torde för nu ifrågavarande ändamål vara ännu olämpligare än den mellersta.

I afseende på arkivet hade domkapitlet erinrat om den olägenhet och tidsspillan, som för närvarande vållades dess medlemmar och tjänstemän med anledning däraf, att arkivlokalen befunde sig på ett afstånd af nära 200 meter från domkapitlets sessions- och expeditjonslokal. Med hänsyn till frågan om eventuellt öfverlämnande af vissa arkivalier till ett landsarkiv hade domkapitlet framhållit å ena sidan det oafvisliga behovet af en arkivlokal, äfven om en utsöndring af vissa arkivalier skedde, å den andra svårigheten att bestämma en för alla slag af handlingar gällande tidsgräns, som vore sådan, att de tidigare kunde anses jämförelsevis umbärliga; beträffande vissa grupper af handlingar måste man rätt ofta anställa efterforskningar äfven i äldre, beträffande andra inträffade detta endast undantagsvis. Skulle en tidsgräns fastställas, syntes man icke böra sätta den senare än hundra år före innevarande tid, och i fråga om vissa slags handlingar måste äfven de tidigare bibehållas. Med iakttagande af nu angifna tidsgräns uppginge hvad som skulle kunna utsöndras endast till omkring 14 längdmeter, medan hela arkivet upptog omkring 161 meter förutom 62 meter hyllfack. Skulle tidsgränsen sättas till något senare år än det förut antagna, blefve svårigheterna ännu större för domkapitlet.

Rörande frågan om domkapitelsarkivet och dess förvaringsrum kunde riksarkivariern endast åberopa ett underdånigt utlåtande i ett likartadt fall af den 22 februari 1906 rörande Västerås domkapitelsarkiv och lokal för detsamma. Då en myndighet förklarade, hette det där, att den nödvändigt behöfde hafva en större del af sina arkivalier till hands vid oupphörligt förekommande undersökningar, torde det visserligen falla sig svårt att ålägga densamma att öfverlämna någon större del af nämnda arkivalier till en centraldepå, som vore belägen i en annan stad. Det låte visserligen tänka sig, att domkapitlet något öfverdrefve betydelsen af de äldre handlingarna för den nuvarande stiftsstyrelsen, men äfven om så vore fallet, torde det ej blifva lätt att bestämma någon tidsgräns för öfverlämnandet. Hvad domkapitlet i Skara anginge, hade riksarkivariern af olika anledningar sig bekant, att detta vid upprepade tillfällen behöft för utredningar gå tillbaka till äldre handlingar. Det vore i så fall uppenbarligen mycket olägligt, om de äldre handlingarna vore skickade t. ex. till landsarkivet i Göteborg, vare sig handlingarna skulle som lån återsändas till Skara eller utredningen skulle verkställas af landsarkivets tjänstemän. Att återigen till ett landsarkiv öfversända arkivalier till så ringa omfång som det angifna af omkring 14 längdmeter vore påtagligen ändamålslost. Det inginge för öfrigt i den nuvarande arkivorganisationen, att domkapitlet skulle behålla sina arkiv. Domkapitels- eller biskopsstäderna vore i regel gamla kulturcentra; vanligen rådde i dessa, och så vore speciellt

fallet i Skara, ett rätt lifligt historiskt och kulturellt intresse, och för detsamma kunde ett något så när fullständigt och väl bevaradt domkapitelsarkiv få en viss betydelse.

Angående den förvaltningsrättsliga frågan, i hvad mån staten kunde vara skyldig att bidra till domkapitelshusens byggande och de särskilda omständigheter, som i Skara kunde anses inverka på dess besvarande, finge riksarkivarien i underdånighet hänvisa till domkapitlets ganska uttömmande utredning. Riksarkivarien ansåge sig härvid ej böra underlåta en erinran om, att domkapitlet på ett ställe i den underdåniga skrifvelsen med några ord berört det förhållandet, att Skara domkyrka endast »fått behålla något litet af sina förr rika inkomster». Som bekant hade Gustaf Vasa till kronan indragit domkyrkornas öfverflödiga inkomster, och det syntes på ganska goda grunder kunna vindiceras att, om under ändrade förhållanden en domkyrka med sina reducerade inkomster ej längre förmådde att fylla de kraf, som ställdes på henne, staten, som i långa tider dragit nytta af den som öfverflödig betraktade inkomsten, i sådant fall borde kunna anses skyldig att hjälpande inskrida.

Mot de genom öfverintendentsämbetets försorg uppgjorda ritningarna hade riksarkivarien ingen annan erinran att göra, än att det vore önskligt att få en spiraltrappa från expeditionen ned till arkivrummen, hvilket, med iakttagande af vissa anordningar, torde kunna ske utan minskande af brandsäkerheten och utan någon särdeles betydande kostnad.

Med anledning af det ofvan anförda och med särskild hänsyn till domkapitlets behof af arkivlokal finge riksarkivarien för sin del i underdånighet lifligt förorda nådigt bifall till den af domkapitlet i Skara gjorda underdåniga ansökningen, vare sig under det ena eller andra alternativet.

Efter det fullmäktige i riksgäldskontoret lämnats tillfälle att inkomma med underdånigt yttrande i ärendet, afgåfvo fullmäktige den 16 juni 1910 sådant yttrande och anförde därvid:

Beträffande det lån å ursprungligen 40,000 kronor, som enligt beslut af 1892 års Riksdag från riksgäldskontoret utlämnats till Skara domkapitel för fullbordande af restaureringsarbetet å Skara domkyrka, hade domkapitlet i sin underdåniga framställning redogjort för de villkor, som blifvit bestämda för förräntning och återbetalning af detta lån, äfvensom meddelat, att af lånet återstode vid 1908 års slut oguldna 32,039 kronor 17 öre. Fullmäktige finge upplysa, att genom den senaste annuitetslikviden, erlagd den 16 december 1909, lånet nu minskats till ett kapital af 31,327 kronor 86 öre jämte därå från nämnda dag upplupen ränta efter 4 procent. Domkapitlets förevarande framställning ginge ut på, att staten för att möjliggöra uppförandet af ett nytt domkapitelshus skulle antingen för ändamålet anvisa ett anslag utan återbetalningsskyldighet eller ock medgifva afskrifning å domkyrkans skuld till riksgäldskontoret. Af dessa alternativ vore enligt fullmäktiges mening det senare otvifvelaktigt att föredraga, och ansåge sig fullmäktige därför, under förutsättning att omständigheterna befunes påkalla, att staten i förevarande fall trädde emellan, böra förorda, att detta måtte ske på sådant sätt, att det belopp, som för ändamålet ansåges nödigt, afskrefves å domkyrkans ifrågavarande skuld. För den del af lånet, som där-efter kunde komma att återstå, syntes annuiteten lämpligen böra bestämmas till sådant belopp, att lånet i sin helhet blefve återbetaladt inom samma tid, som med tillämpningen af nu gällande betalningsvillkor vore afsedd, nämligen år 1935.

Slutligen har statskontoret uti infordradt, den 1 mars 1911 dagtecknad utlåtande förklarar sig för sin del biträda den mening, som i ärendet uttalats af fullmäktige i riksgäldskontoret.

Departementschefen.

Af hvad i ärendet sålunda förekommit synes mig framgå, att frågan om nya ämbets- och arkivlokaler för domkapitlet i Skara kräfver sin snara lösning. De för närvarande af domkapitlet använda lokalerna äro uppenbarligen för sitt ändamål synnerligen olämpliga. Annan tjänlig lokal lär icke heller vara att tillgå i staden. Någon öfverflyttning af domkapitlets arkivalier till landsarkiv torde, såsom riksarkivariens yttrande i ämnet utvisar, icke lämpligen böra ske, hvadan minskning af domkapitlets behof af utrymme för arkivet ej är att förvänta. Vid sådant förhållande synes icke någon annan utväg stå till buds än uppförande af ett nytt domkapitelshus. Den i ämnet förebragta utredningen gifver emellertid vid handen, att domkapitlets egna tillgångar ej ensamt förslå till en dylik nybyggnad. Att betunga domkyrkoförsamlingen och eventuellt stiftets öfriga församlingar med kostnader i det angifna syftet synes ej rimligtvis kunna ifrågasättas. Under sådana omständigheter torde ingen annan utväg finnas, än att staten träder hjälpare emellan. Visserligen åligger det icke i allmänhet staten att sörja för domkapitlets förseende med lokaler. Men dels hafva, enligt särskilda nådiga beslut, af anslaget till domkapitlets expeditioner anvisats till domkapitlet i Visby 600 kronor årligen för hyra af expeditionssal och till domkapitlet i Luleå högst 1,500 kronor årligen till hyra för sessions- och expeditionssal samt bostad för vaktmästare, och dels saknas icke exempel på att undantagsvis ett direkt byggnadsanslag i sådant afseende anvisats af allmänna medel, när tillgång på annat sätt ej kunnat beredas. Riksdagen har sålunda år 1907 efter framställning af Kungl. Maj:t anvisat ett belopp af 15,000 kronor till anordnande af arkivlokal i domkapitelshuset i Västerås samt till nämnda byggnads iståndsättande.

Mot det af arkitekten Grut på öfverintendentsämbetets föranstaltande upprättade och af domkapitlet för dess del godkända kostnadsförslaget, slutande på 40,000 kronor för arkiv- och domkapitelshus och ett till 7,000 kronor afrundadt belopp för flyttning af uthusen, har jag intet att erinra.

Då det härefter gällt att undersöka, huru stort tillskott af statsmedel må erfordras för att domkapitlets byggnadsplaner skola kunna förverkligas, har jag, med ledning af uppgifter i Riksdagens revisorers berättelser öfver statsverkets tillstånd m. m., låtit uppgöra följande tablå öfver domkyrkans ekonomi under nedannämnda år:

1907.

Balans från år 1906: tillgångar.....	kronor	1,634: 36	Skuld	kronor	36,805: 11
Uppbörd	»	6,278: 08	Utgifter.....	»	4,213: 75
Balans till år 1908: skuld	»	36,126: 47	Tillgångar..	»	3,020: 05
		<u>Kronor 44,038: 91</u>			<u>Kronor 44,038: 91</u>

1908.

Balans från år 1907: tillgångar.....	kronor	3,020: 05	Skuld	kronor	36,126: 47
Uppbörd	»	11,185: 22	Utgifter.....	»	4,608: 78
Balans till år 1909: skuld	»	35,297: 50	Tillgångar..	»	8,767: 52
		<u>Kronor 49,502: 77</u>			<u>Kronor 49,502: 77</u>

1909.

Balans från år 1908: tillgångar.....	kronor	8,767: 52	Skuld	kronor	35,297: 50
Uppbörd	»	6,645: 87	Utgifter.....	»	4,151: 80
Balans till år 1910: skuld	»	34,444: 52	Tillgångar..	»	10,408: 61
		<u>Kronor 49,857: 91</u>			<u>Kronor 49,857: 91</u>

1910.

Balans från år 1909: tillgångar.....	kronor	10,408: 61	Skuld	kronor	34,444: 52
Uppbörd	»	6,635: 20	Utgifter.....	»	4,732: 93
Balans till år 1911: skuld	»	33,531: 60	Tillgångar..	»	11,397: 96
		<u>Kronor 50,575: 41</u>			<u>Kronor 50,575: 41</u>

Af denna tablå framgår visserligen, att ställningen under de år tablån omfattar ej oväsentligt förbättrats, i ty att domkyrkans skuld utöfver tillgångarna, som i början af år 1907 utgjorde 35,170 kronor 75 öre, i slutet af år 1910 nedgått till 22,133 kronor 64 öre, men då enligt mig från domkapitlet tillhandakommen uppgift domkyrkan från och med början af år 1909 betalar i årlig hyra för den nu af domkapitlet disponerade lokalen ett belopp af 600 kronor samt en reparation af domkyrkotaket för ett belopp mellan 7,000 och 8,000 kronor synes vara omedelbart förestående, har jag ej vågat ifrågasätta någon ändring i domkapitlets beräkningar, enligt hvilka domkyrkan med sina disponibla tillgångar icke synes kunna förränta och amortera ytterligare lån till större belopp än omkring 20,000 kronor. För att domkapitlets byggnadsplaner må kunna förverkligas, erfordras således ett tillskott af statsmedel å 27,000 kronor.

I fråga om sättet för beredande af nödigt tillskott har domkapitlet hemställt, att detsamma måtte utgå antingen i form af ett direkt anslag eller också medelst afskrifning af återstoden utaf den skuld, hvori domkyrkan häftar till riksgäldskontoret för det af 1892 års Riksdag på riks-

gäldskontoret anvisade lånet å 40,000 kronor till fullbordande af domkyrkans restaurering, hvarå enligt mig tillhandakommen uppgift vid utgången af år 1911 återstod oguldet ett kapitalbelopp af 29,785 kronor 67 öre. I likhet med fullmäktige anser jag, att den senare utvägen är att föredraga. Afskrifning bör dock icke äga rum till större belopp än som motsvarar den del af ifrågavarande byggnadskostnader, som domkyrkan ej själf förmår gälda. Fullmäktiges förslag i fråga om återbetalningen af den del af lånet, hvilken efter en eventuell afskrifning kommer att återstå, synes mig lämpligt, och torde vid medgifvandet till afskrifningen tillika böra fästas det villkoret att, om ej det nya domkapitelshuset med tillhörande uthusbyggnader inom viss tid, som lämpligen torde kunna bestämmas till fyra år, räknadt från den 1 januari 1912, är uppfördt och fullt färdigt i enlighet med af Kungl. Maj:t fastställda ritningar, medgifvandet till afskrifningen är förfallet.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t täcktes i nådig proposition föreslå Riksdagen medgifva

att å den skuld, hvari domkyrkan i Skara den 1 januari 1912 häftar till riksgäldskontoret för lån till fullbordande af domkyrkans restaurering, må under det af mig angifna villkoret afskrifvas ett belopp af högst 27,000 kronor, med iakttagande därvid att annuiteten å den del af lånet, som återstår efter afskrifningen, utgår med sådant belopp, att lånet blir i sin helhet återbetaldt senast inom samma tid, som med tillämpning af nu gällande betalningsvillkor är afsedd, eller år 1935.

Till denna departementschefens, af statsrådets öfriga ledamöter biträdda hemställan täcktes Hans Maj:t Konungen lämna nådigt bifall; och skulle proposition af den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, aflåtas till Riksdagen.

Ur protokollet:

C. Wilh. Hagman.
